

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Kultursynen i två läroböcker i spanska för gymnasiet

Oskar Falk

LAU690

Handledare: Alejandro Urrutia

Examinator: Ken Benson

Rapportnummer: HT11-1160-350

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Kultursynen i två läroböcker i spanska för gymnasiet

Författare: Oskar Falk

Termin och år: HT-11

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Alejandro Urrutia

Examinator: Ken Benson

Rapportnummer:

Nyckelord: Läroböcker, läromedelsgranskning, spanska, kultur, gymnasiet, Tornberg

Sammanfattning

Syfte

Detta examensarbete har som syfte att undersöka vad det är för bild av kultur som förmedlas i läroböcker i spanska för gymnasiet.

Metod och Material

Denna studie har genomförts genom att analysera texterna i två läroböcker i spanska för gymnasiet. Som teoretisk bakgrund för synen på kultur har Ulrika Tornbergs kulturperspektiv använts och de kulturyttringar som noterats har sedan delats in i dessa kulturperspektiv.

Resultat

Resultatet i denna studie visar att de båda undersökta böckerna har en förhållandevis lik fördelning av Tornbergs kulturperspektiv, det vill säga att stort utrymme ges, dels till traditionella realia-kunskaper och erkänd estetisk kultur och konst, och dels till möten med människor som individer, istället för att dessa framställs som delar av ett kollektiv och tillskrivs egenskaper baserade på nationella enhetskulturer.

Betydelse för läraryrket

Som språklärare är man ofta den viktigaste länken mellan språkeleven och både målspråket och dess olika kulturer. Då läroböcker utgör en stor del av grunden i undervisningen av moderna språk, och kultur är en viktig del av denna undervisning, är det viktigt att förhålla sig kritisk till synen på kultur i dessa läroböcker, så att denna syn är i fas med modern forskning.

1. Inledning	3
1.1 problemformulering	4
2. Syfte	4
3. Teori	5
3.1 Idéhistorisk översikt	5
3.2 Kultur i språkundervisningen	6
3.3 Tornbergs tre olika kulturbegrepp.....	7
3.3.1 Ett fullbordat faktum.....	7
3.3.2 En kompetens för framtiden	8
3.3.3 Ett möte i öppet landskap	10
3.4 Tidigare studier	10
4. Material och Metod	11
4.1 Material	11
4.2 Metod	11
4.2.1 Metod för textanalys	12
4.3 Underkategorier och matris.....	13
5. Resultat	15
5.1 Caminando 3	15
5.2 Alegría Paso Tres	19
6. Diskussion	23
7. Referenser	26

1. Inledning

När man lär sig ett nytt språk är det mycket nytt man ställs inför, inte bara språket i sig med dess grammatiska regler, verbböjningar, ord och ordföljder, utan även på många sätt nya världar, nya sätt att tänka och se på saker runt omkring sig. Man lär sig alltså inte bara en ny uppsättning koder för att referera till olika saker, utan man lär sig nya kulturer. Dels är det oundvikligt att lära sig om nya kulturer när man kommer i kontakt med ett nytt språk, och dels är det en viktig del i styrdokumentet för moderna språk.

En påtagligt stor del av undervisningen i moderna språk idag utgår ifrån olika läroböcker. Ibland är det även så att läroböckerna, genom lärarens handledning, utgör den första och, i princip, enda verkliga kontakten med målspråket. Följaktligen skulle man kunna säga att läraren och läroböckerna på detta sätt blir ett slags "ambassadörer" för målspråket och dess olika kulturer. När eleverna då lär sig om kultur i språkundervisningen, vad är det då för syn på kultur som förmedlas? Kultur är ju ett mycket vitt begrepp med många betydelser och tolkningar. För att ta reda på vad det är för syn på kultur som förmedlas ska jag i denna uppsats analysera ett par utvalda läroböcker. Eftersom jag gjorde min VFU på gymnasiet och även har som ambition att i framtiden arbeta på gymnasienivå valde jag två läroböcker för gymnasienivå, *Caminando 3* (2009) och *Alegría Paso Tres* (2007). Dessa ska jämföras med varandra och med vetenskapliga teorier om hur kulturbegreppet behandlas och bör behandlas i språkundervisningen.

Som verktyg för att ta reda på vad för kulturperspektiv som förmedlas i dessa två läroböcker har de teorier om olika perspektiv på kultur som Ulrika Tornberg (2000) utvecklade i sin avhandling *Om språkundervisning i mellanrummet - och talet om "kommunikation" och "kultur" i kursplaner och läromedel från 1962 till 2000* använts. Dessa teorier utgör en bra grund för analys och diskussion av olika sätt att se på andra kulturer och förmedla kunskaper om dem.

1.1 Problemformulering

En anledning till varför kultur och olika synsätt på kultur har fångat min uppmärksamhet är för att vi lever i en värld med ökande globalisering. Fler och fler människor världen över kommer dagligen i kontakt med andra människor från geografiskt och kulturellt vitt skilda delar av vår jord. Då är det viktigt att folk blir uppmärksammade på hur man kan mötas över kulturella gränser och skapa förståelse däremellan. I och med globaliseringens frammarsch och dess effekter har även idéerna om nationalstaterna och deras tänkta homogena nationella kulturer, blivit mer och mer inaktuella. Istället ser vi hur olika blandkulturer spontant uppstår världen över när människor möts.

När man traditionellt sett i undervisningen av främmande språk fokuserat på att lära ut om en hemkultur, eller målkultur, ur ett objektiva perspektiv vore det bättre om man istället lägga mer fokus på kultur som sociala konstruktioner och social praktik. Detta synsätt på kultur har istället ofta, traditionellt sett, ignorerats i språkundervisningen. (Kramsch, refererad i Gagnestam, 2005:15)

2. Syfte

Denna studie har som syfte att undersöka vad för slags kulturbild som förmedlas i de två läroböckerna i spanska för gymnasiet steg 3, *Caminando 3* och *Alegría Paso Tres*. Som utgångspunkt för genomförandet av denna undersökning används Ulrika Tornbergs teori om olika kulturperspektiv. Hur ser fördelningen ut mellan de två böckerna? Är det den traditionella bilden om nationella enhetskulturer som förmedlas? Eller ges det utrymme till nyare och modernare idéer om hur kultur bör framställas i språkundervisningen?

3. Teori

3.1 Idéhistorisk översikt

När begreppet *kultur* myntades inom sociologin på 1600-talet användes det redan som benämning på två, med varandra, oförenliga diskurser. Nämligen en som refererade till ”människans oberoende, fria tänkande och kreativitet” och en annan som handlade om ”skapandet och upprätthållandet av en nationell och kulturell ordning” (Tornberg 2000:58,59). Den förstnämnda diskursen hade som en konsekvens att kultur sågs som en förmåga ”att göra motstånd mot etablerade normer, överskrida gränser och slå in på nya vägar”. (2000:59). Detta var således en egenskap som återfanns endast hos ett fåtal i en privilegierad minoritet eller elit (2000:59). I den andra diskursen sågs begreppet kultur ”som något regelbundet och bestående, ett från andra kulturer avgränsat system av världen, normer och livsmönster” och därmed även något som systematiskt gick att studera utifrån (2000:59).

Den senare diskursen om kultur hängde ihop med de nationalistiska idéerna om skapandet av en nationalstat och en homogen nationell identitet, medan den förra diskursen hörde ihop med upplysningens bildningsideal som var på så sätt mer gränsöverskridande (Tornberg 2000:59). En av avsikterna med upprättandet av dessa nationalstater var enligt Bauman att skapa ordning i samhället och motverka ambivalens och kaos (Bauman citerad i Tornberg, 2000:59).

Tornberg menar dock att de kulturella gränser som skapades av nationalstaterna nu håller på att upplösas i och med globaliseringen av det moderna samhället idag, och alla de nya möjligheterna till att resa och komma i kontakt med människor över nationella och kulturella gränser. (Tornberg 2000:60).

Om det är ett sätt att se på kultur så har Bauman ett annat (Tornberg 2000:60). Han ser det nämligen som att det inte nödvändigtvis behöver finnas någon motsättning mellan de två olika diskurserna, och att begreppet kultur istället handlar lika mycket om ”kreativitet som om skapandet av ordning, om diskontinuitet som om kontinuitet, nyskapande som om tradition, brytande av gamla mönster som om rutin” (Bauman refererad i Tornberg, 2000:60).

3.2 Kultur i språkundervisningen

Inslag av kultur i språkundervisningen är inget nytt fenomen. Redan så sent om under sen medeltid började man i latinundervisningen att även undervisa om det romerska imperiet och dess historia, geografi och livsförhållanden under den klassiska tiden. (Gagnestam 2005:12). På engelska användes benämningen *antiquities* för sådana inslag av kultur i språkundervisningen. (Tornberg 2000:61). Eftersom den romerska antiken var en avslutad period, avlägsen i tid och rum, låg det nära till hands att studera den som om den vore ett ”objektivt” fenomen med en homogen kultur med egna distinkta kulturdrag. (2000:61).

I Tyskland använde man under mellankrigstiden termen *Kulturkunde* för studierna av kultur (Tornberg 2000:61). På liknande vis som i *antiquities* studerades kulturen som ett statistiskt och objektivt fenomen. (2000:61). Det fanns dock olika tolkningar på hur *Kulturkunde* kunde bedrivas, t.ex. kunde det för vissa språklärare innebära studier av målspråkslandets historia, geografi och litteratur, medan för andra kunde det innebära landets idéhistoria eller underliggande strukturer och mönster hos personer och i samhället i stort. (2000:61).

Detta senare om att studera samhällens och individers underliggande mönster, och därmed sambandet mellan kultur och språk, blev än mer aktuellt när de två amerikanska lingvisterna Edward Sapir och Benjamin Lee Whorf lanserade sin teori om hur vår verklighetsuppfattning styrs av vårt språk. (Tornberg 2000:61). Denna, efter upphovsmännen uppkallade, Sapir/Whorf-hypotesen återfinns inom lingvistikens i två tolkningar, en starkare och en svagare. Den starkare tolkningen går ut på att det språk vi talar avgör hur vi uppfattar verkligheten. Det vill säga att språket fungerar som ett slags filter igenom vilket vi ser och uppfattar världen, och att om vi talar olika språk lever vi i olika världar. Detta är som sagt den starkare tolkningen, den svagare går ut på att det språk vi talar visserligen formar eller styr hur vi tenderar att se på verkligheten, men att vi inte är låsta i just den uppfattningen och att vi kan lösgöra oss ifrån detta filter. (2000:62).

Traditionellt, enligt Kramsch (1993), har man inom språkundervisningen sett på språk som en kod, samt att vi med denna kod, dock ibland med viss svårighet, kan förstå

varandra oavsett individers olika bakgrund, eftersom vi alla är människor och har samma basbehov. Med detta synsätt går det alltså i huvudsak alltid att översätta ett språk till ett annat. Problemet med detta synsätt har dock varit hur man ska inkludera kultur i undervisningen, då kultur bygger på olikhet, variation och alltid är en potentiell källa till konflikt när två olika kulturer möts. Av den anledningen går det inte heller att se kultur i undervisningen som en femte färdighet att lägga till de övriga fyra: att tala, att höra, läsa skriva. Kulturen finns dock där alltid i bakgrunden när man lär sig ett språk, och ställer när man minst anar det till med problem för språkeleven eftersom människors skillnader är så oändligt många och inte möjliga att täcka i undervisning om kultur. (Kramsch 1993:1).

3.3 Tornbergs tre olika kulturbegrepp

Ulrika Tornberg utvecklade i sin avhandling *Om språkundervisning i mellanrummet - och talet om "kommunikation" och "kultur" i kursplaner och läromedel från 1962 till 2000* tre olika perspektiv på hur kultur porträtteras i kursplaner och läromedel. Tornbergs syfte med att utveckla de här tre perspektiven var att de skulle användas som riktmärken och för att problematisera hur "kultur" tas upp och tolkas i språkundervisningen (Tornberg 2000:85). Dessa tre olika perspektiv, *ett fullbordat faktum, en kompetens för framtiden, ett möte i öppet landskap*, utgör grunden för min analys av läromedel i den här uppsatsen. De kulturyttringar som ges i läroböckerna kommer att kategoriseras in i dessa olika kulturspektiv. Här nedan följer en genomgång utav dessa.

3.3.1 Ett fullbordat faktum

I detta perspektiv framställs kultur i stora drag som nationella och enhetliga fenomen, såsom geografi, historia och annan fakta som har med realiabegreppet att göra (Tornberg 2000:64, 143). Begreppet realia brukar definieras som naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga fakta, särskilt inom språkundervisningen (*Norstedts svenska ordbok*, 2006). I de formuleringar i kurs- och läroplanstexter som Tornberg använt sig av i sin analys finns det viss otydlighet huruvida man utgår ifrån ett antropologiskt eller ett estetiskt kulturbegrepp, det vill säga om man med kultur avser levnadssätt och samhällsförhållanden eller litteratur, konst och musik (2000:63). Ett exempel, enligt Tornberg, på hur en sådan tvetydighet kan se ut är:

Varje nytt språk är främmande också i den meningen att det – jämfört med modersmålet – ofta är uttryck för ett annorlunda sätt att tänka och bete sig, för olika värderingar och för en annan kultur. Studier i främmande språk skall medverka till att utveckla förståelse för andra kulturer. (Kursplaner för grundskolan 1996:8)

Efter genomgången kurs skall eleverna [...] ha viss kännedom om äldre och nyare litteratur, musik och konst samt ha fördjupade kunskaper om och förståelse för samhällsförhållanden och levnadssätt i målspråksländerna [...] (Skolverket *GyVux* 1994:16, s, 73).

I det första citatet används begreppet kultur på antropologiskt vis, medan man i det senare citatet har använt sig av en mer explicit särskiljning mellan det antropologiska och det estetiska kulturbegreppet (Tornberg 2000:63). En annan kritik Tornberg har mot detta synsätt är även att man inte problematiserar frågan om vilken kultur som ska få representera ett målspråksland, och att detta lands ”kultur” i kursplanerna uppfattas som en oproblematiserad helhet opåverkad av tid och värderingar och en allt snabbare globaliseringsprocess” (2000:64). Tornberg hävdar alltså att *ett fullbordat faktum* är ett överspelat och föråldrat kulturperspektiv (2000:68). När man i läroplanerna använder sig av detta perspektiv på kultur menar Tornberg att man, snarare än friheten att skapa och förändra, avser det redan skapade, själva produkten av en kultur (2000:64), en statisk produkt snarare än en dynamisk och föränderlig process. Denna statiska och ”objektiva” syn på andra kulturer riskerar även att förstärka idéer och motsättningar mellan ett ”vi” och ett ”dem” menar Tornberg (2000:71).

3.3.2 En kompetens för framtiden

En kompetens för framtiden är ett något modernare kulturperspektiv än *ett fullbordat faktum*. Det utvecklades enligt Tornberg på 1970-talet och har sin grund i idéerna om den kommunikativa kompetensen. Man vill med det här perspektivet förbereda språkeleven kulturellt och språkligt på olika hypotetiska framtida scenarier eller situationer i vilka eleven kan tänkas komma att hamna när denne kommer i kontakt med målspråket. För att uppnå detta utvecklades olika så kallade *threshold levels* som

gick ut på att man skulle klara av vissa grundläggande språkliga funktioner såsom t.ex. berätta, beskriva, fråga, be om tillåtelse och ursäkta sig. (Tornberg 2000:75).

Tornbergs definition av detta perspektiv bygger på följande formuleringar i skolans styrdokument:

[...] I kompetensen ryms vidare kännedom om kulturella, sociala och politiska förhållanden i målspråksländerna för att kunna hantera situationer och möta människor på ett i målspråkslandet naturligt sätt. (Skolverket GyVux 1994:16, s. 113.)

Förmågan att reflektera över likheter och skillnader mellan egna kulturella erfarenheter och kulturer i länder där språket talas utvecklas hela tiden och leder på sikt till förståelse för olika kulturer och interkulturell kompetens. (SKOLFS 2000:135, s. 17. Moderna språk i grundskolan.)

I det första utdraget ser vi tydligt denna fokus på handlingsberedskap i målspråkslandet. I det andra utdraget ser vi hur man i detta kulturperspektiv utgår ifrån generaliserade genomsnittskulturer, eller *mainstream national cultures* som Kramsch kallar dem, och har för avsikt att bygga broar emellan dem för att förebygga negativa föreställningar och fördomar eller kulturkrockar. Kramsch menar för det första att man bör fråga sig vems kultur och vems sociala konventioner i målspråkslandet man bör lära sig. För det andra menar hon också att även om man vet hur man beter sig i målspråkslandet i fråga är detta inte någon garanti för att man blir accepterad eller uppnår någon slags ömsesidig förståelse i en främmande kultur. (Kramsch refererad i Tornberg 2000:77).

Även om *en kompetens för framtiden* är ett modernare sätt att se på kultur än *ett fullbordat faktum* har de två perspektiven en del gemensamt. För det första ser man kultur fortfarande som enhetliga och homogena nationalkulturer som riskerar att lämna många utanför dessa mallar. Det andra de har gemensamt är att kultur framställs som ett resultat eller en färdig produkt även här, till skillnad från att se på kultur som en process så som man gör i Tornbergs tredje kulturperspektiv *ett möte i öppet landskap* som förklaras härnäst. (Tornberg 2000:86).

3.3.3 Ett möte i öppet landskap

Detta kulturperspektiv uppvisas inte, som de två tidigare, i någon av skolans läroplaner eller kursplaner utan är inspirerat av annan modern forskning inom området (Tornberg 2000: 79). Vad man eftersträvar i detta perspektiv är ett fokus på människan eller individen som person och inte som en representant för en kollektiv enhet av en generaliserad gemenskap (2000:89). Frågan om elevens identitet borde alltså formuleras vem är jag? istället för vad är jag? (2000:82). När så görs blir möten mellan människor till möten mellan individer istället för enbart mellan två generaliserade "kulturer". För det är just där Tornbergs kritik mot de två tidigare perspektiven ligger, i det att man låter de nationella kulturerna definiera hur en individ borde bete sig och vara. (2000:82).

Man vill i detta öppna landskap, eller tredje plats, komma åt en plats där det råder flerstämmighet, att flera röster får komma till tals, även från personer som tillhör minoriteter, och i detta mellanrum låta alla röster "höras och bidra till meningsskapandet" (Tornberg 2000:83). Detta eftersom de som av olika anledningar inte kan identifiera sig med den nationella kultur man utgår från i de andra kulturperspektiven riskerar att känna sig exkluderade (2000:87).

I ett öppet landskap ser man, som nämnts tidigare, på kultur som en ständigt pågående process som aldrig tar slut där även språkeleven kan vara med och påverka hur kulturen skapas och omskapas. Man vill inte att läraren eller läromedlen ska ha företräde i tolkningen av hur kulturen ser ut, eleven ska också vara med i den processen. Tornberg menar att det, i undervisningen, inte går att bygga "kulturella broar" mellan olika kulturer för att på så sätt uppnå ett slags kulturförståelse utan vad man istället kan göra är "eftersträva [...] en djupare medvetenhet om gränserna och skillnaderna" men utan att ha förhoppningar om att uppnå en "allmän kulturell konsensus" (Tornberg 2000: 86). På detta sätt får det som är olikt fortsätta vara olikt (2000:81).

3.4 Tidigare studier

Tidigare studier av kulturperspektiv i läroböcker i språk har genomförts på liknande vis. Två sådana studier är examensarbetena *Kulturella representationer i läroböcker i franska och spanska för gymnasiet* (Johansson, Ballin 2010) och *Kulturbilden i*

läromedel i tyska för grundskolan (Svensson 2008). Dessa två studier har fungerat som inspiration till genomförandet av denna studie som även till stor del bygger på samma teoretiska grund samt val av metod. De tre läroböcker i spanska som analyserats i det första examensarbetet är från gymnasiet steg 1, vilket skiljer sig från denna undersökning där läroböcker från gymnasiet steg 3 analyserats. Genomgående för dessa studier var att Tornbergs kulturperspektiv *ett fullbordat faktum* var det vanligaste i de undersökta läroböckerna och sedan följdes av en relativt jämn fördelning mellan de andra två kulturperspektiven *en kompetens för framtiden* och *ett möte i öppet landskap*.

4. Material och Metod

4.1 Material

Det material som undersöks i denna studie är två läroböcker från två relativt nya läroboksserier i spanska för gymnasiet vid namn *Caminando* och *Alegría*. Dessa två läroboksserier har jag i egna observationer, både under min VFU-period och genom kontakter som arbetar som lärare, sett att användas flitigt i dagens gymnasier. Att de är relativt nya läroböcker var viktigt när de valdes ut eftersom denna studie ämnar undersöka hur bilden av kultur ser ut i dagens läroböcker. Anledningen till att jag valt läroböcker riktade till gymnasiet är för att jag planerar att arbeta på gymnasienivå och finner därmed denna nivå mer intressant för mitt framtida arbete. De böcker jag valt att analysera, *Caminando 3* (2009) och *Alegría Paso Tres* (2007), är båda ifrån steg 3 eftersom, enligt min egen bedömning, är den språkliga nivån på de tidigare nivåerna alltför begränsad och därmed inte lika intressanta att analysera. De följande stegen 4 och 5 skulle också varit intressanta att analysera men har tyvärr fått väljas bort på grund av denna studies begränsade storlek.

4.2 Metod

Metoden för denna studie är en kombination av kvantitativ och kvalitativ textanalys. Innehållet i texterna kommer, som mer utförligt beskrivs längre ned, att delas in i en matris baserad på Tornbergs kulturperspektiv. Där kommer fördelningen av de olika perspektiven enkelt och överskådligt kunna jämföras böckerna emellan. Efter denna kvantitativa del av analysen kommer en kvalitativ genomgång av resultaten där dessa kommer att exemplifieras och kommenteras.

Som verktyg för genomförandet av denna textanalys kommer boken *Vägar genom texten – Handbok i brukstextanalys* (1997) av Lennart Hellspång och Per Ledin att användas. Då texter i läroböcker först och främst har ett praktiskt ändamål, nämligen att fungera i undervisningssyfte av språk och självklart även till viss del av målspråkskulturerna, bör denna typ av text klassificeras som brukstext snarare än skönlitterär text (Hellspång, Ledin 1997:15). Av denna anledning tedde sig valet av metoden i just denna bok passande.

4.2.1 Metod för textanalys

För att avgöra vilket eller vilka av Tornbergs kulturperspektiv som förmedlas av texterna i läroböckerna har textens makrotema tagits fram, det vill säga textens övergripande tema. Det kan även finnas flera olika teman representerade i en text, nämligen så kallade mikroteman, som kan vara temat i ett avskilt stycke i texten, dessa är då underordnade textens övergripande makrotema (Hellspång, Ledin 1997:118). En texts makrotema kan man ofta hitta i rubriken och har ofta formen av en nominalfras (1997:118). I denna studie har det fokuserats på just makrotemana på grund av studiens storlek, och mikrotemana har förbisetts. För att sedan ta reda på vad som sägs om makrotemat har jag tittat på dess propositioner, det vill säga vad texten säger om makrotemat (1997:122). Då en text endast har ett övergripande makrotema kan det emellertid finnas flera propositioner till makrotemat, det vill säga detta kan vara omtalat på en mängd olika vis och i sin tur ge flera olika perspektiv på kultur. Detta kan resultera i att en kort text kan innehålla flera olika kulturperspektiv medan en lång text i vissa fall bara innehåller ett enda, eller vice versa.

Något annat som är viktigt att påpeka när det gäller textanalys är att en text kan ha en mängd olika slumrande betydelser, detta betyder att en tolkning av en text inte är definitiv utan kan göras på olika sätt med flera olika resultat vilka alla kan anses rimliga beroende på i vilket sammanhang den läses. (Hellspång, Ledin 1997:115). Trots detta är det min uppfattning att med hjälp av systematisk och ”metodisk iakttagelse och förnuftig reflexion” (1997:116) är analysen i denna studie intersubjektiv och att dess resultat kan jämföras med resultat ifrån liknande studier.

4.3 Underkategorier och matris

För att enkelt kunna avgöra vilket eller vilka av Tornbergs perspektiv på kultur som framkommer i en text har en matris med inspiration av examensarbetet *Kulturella representationer i läroböcker i franska och spanska för gymnasiet* (Johansson, Ballin 2010) använts. Denna matris är i sin tur uppbyggd på de beskrivningar av kulturperspektiv som framkommer i Tornbergs avhandling. I matrisen kommer nedslagen som påträffas i texten placeras in efter vilket eller vilka kulturperspektiv de förmedlar. En text kan alltså innehålla fler än ett kulturperspektiv, däremot kommer alltså bara de propositioner som säger något om makrotemat resultera i ett nedslag i matrisen. Perspektiven kommer även indelas i underkategorier för att konkretisera, förenkla och förtydliga bedömningsprocessen av materialet. Här följer en presentation och förklaring av kategorierna och dess respektive underkategorier.

Ett fullbordat faktum. Realia, 1a, i denna kategori hamnar de uttryck för kultur som förmedlar fakta eller realiakunskaper, såsom geografi, historia, ekonomi, naturresurser och statskick. I underkategori **Kulturella produkter, 1b**, hamnar texter vars makroteman berör ett mer estetiskt kulturbegrepp, men som inte kan klassificeras som populärkultur, det vill säga t ex. äldre konst och litteratur. Även andra kulturella produkter som framställs på sådant sätt att de är typiska för kulturen i fråga delas in i denna underkategori. Ett exempel på en sådan kulturell produkt skulle kunna vara mat eller typiska högtider. I **Livsstil och vardagsliv, 1c**, placeras de texter med makroteman som har att göra med generaliserade levnadssätt för folk i ett visst land, det vill säga påståenden som säger att i ett visst land gör man på ett visst sätt.

En kompetens för framtiden delas in i två underkategorier. Den första, **Kulturell handlingsberedskap, 2a**, tar hand om makroteman till texter som fungerar som guide eller berör hur man bör bete sig i kontakt med den andra kulturen t ex. dialogtexter som utspelar sig på en restaurang eller på en bar. Dessa texter syftar ofta till att undvika problemsituationer eller ”kulturkrockar”. Underkategori **2b, Jämförelser**, tar hand om makroteman som jämför två olika länders nationella enhetskulturer med varandra. Detta kan handla om t ex. jämförelser mellan

ungdomsliv i två olika länder där likheter och skillnader tas upp och behandlas i texten.

Ett möte i öppet landskap har även den delats in i två underkategorier. I den första, **Kontextoberoende, 3a**, hamnar de nedslag vilkas makroteman inte förmedlar så mycket information om kontext eller omgivande kultur. Situationen i texten skulle ha kunnat utspelas lite varstans, även om möjliga personnamn eller Ortsnamn avslöjar att platsen det hela utspelar sig på är i en spansktalande land. Individerna hamnar i centrum och möts på ett personligt plan istället för att tillskrivas en mängd egenskaper endast på grund av sin nationella tillhörighet. I den sista underkategorin, **Populärkultur, 3b**, tas just teman om populärkultur upp. Det handlar ofta om artister, idrottsstjärnor, filmstjärnor eller andra kändisar med anknytning till den spanskspråkiga världen. Dessa texter har ofta som syfte att komma närmre eleverna och fånga deras intressen. I den här underkategorin räknas också TV program och modern teknik såsom mobiltelefoni och datorer.

5. Resultat

I detta avsnitt presenteras textanalysen från de två böckerna. Först kommer en presentation av boken i fråga och sedan följer flera exempel och förklaringar av texternas innehåll för att tydliggöra analysen.

5.1 *Caminando 3*

Caminando 3 är en lärobok i spanska steg 3 avsedd för gymnasiet och vuxenutbildning som ”tar dig med till skiftande och spännande miljöer i Spanien och Sydamerika” (Waldenström et al. 2009:3). Dess upplägg består av sex kapitel som vart och ett är indelat i tre underkapitel A, B och C. Texterna är generellt på spanska utom vissa utav C-underkapitlen, med ett slags realia, som är på svenska med vissa tematiska ord översatta till spanska. Utöver dessa kapitel finns även ett slags introduktionsavsnitt med repetition från tidigare steg. I slutet av boken finns extramaterial bestående av ytterligare texter om diverse olika teman och ett musikavsnitt med ett utbud av populärmusik från spankstalande artister, samt en presentation utav dessa olika artister.

	Ett fullbordat faktum			En kompetens för framtiden		Ett möte i öppet landskap	
Underkategori	1a	1b	1c	2a	2b	3a	3b
Antal nedslag	13	6	9	1	6	7	9
Totalt antal nedslag i detta perspektiv	28			7		16	
Procent %	55%			14%		31%	

Det totala antalet texter som analyserats från *Caminando 3* är 37 stycken vilka har resulterat i 51 nedslag i tabellen för Tornbergs kulturperspektiv. Det perspektiv som noterats flest gånger i texterna är *ett fullbordat faktum*, som resulterat i totalt 28 nedslag, vilket motsvarar 55 % av det totala antalet nedslag i boken.

Av dessa är det flest nedslag i underkategori 1a, Realia, med 13 av 28 nedslag. *Caminando 3* lägger alltså relativt stor vikt vid realiakunskaper om historia och geografi och liknande. Exempelvis är hela kapitel 6, även underkapitlen A, B och C inräknade, dedikerade åt det spanska inbördeskriget. Det är totalt fyra längre texter varav två är historiska faktatexter på svenska med vissa glosor viktiga för temat översatta till spanska, som vi kan se i exemplet nedan.

Den 18 juli 1936 utbröt så en militärrevolt (el golpe militar) mot regeringen ledd av bl.a. general (el general) Francisco Franco, som utropade sig till ledare för nationalisterna (2009:121).

Ett annat exempel från detta kapitel om det spanska inbördeskriget är en dialog mellan två katalanska systrar och en journalist. Den senare intervjuar de två systrarna om vad de känner till om spanska inbördeskriget.

Lali: -Och vår farbror, som nu är död, berättade för oss att han var väldigt hungrig. Men för honom var efterkrigstiden det svåraste, efter nationalisternas seger, när det var så många hämndaktioner. Det var också mycket angivelser grannar emellan utan anledning och mycket arkebuseringar på nätterna.

Julia: -Och det var förbjudet att prata katalanska. Det var mycket smärtsamt för dem.
[Egen översättning] (2009:119)

Även geografi får som sagt en del utrymme som vi kan se i dessa utdrag från en text om Spanien och en annan om Bolivia. I utdraget från den första texten pekas Spanien ut på kartan rent geografiskt och man får information om omkringliggande länderna och några floder. Denna text har delvis formen av en övning där eleverna själva fyller i vissa ord, men har i övrigt formen av en text och har därför valts att räknas som en sådan i undersökningen. I utdraget från den andra texten, om Bolivia, tas även andra geografiska aspekter upp, såsom höjd över havet och temperatur. Här följer utdrag ifrån dessa texter.

Spanien är en monarki. Det ligger i södra Europa. Spanien gränsar i väst till Portugal, Frankrike i norr och Afrika i söder. Huvudstaden heter Madrid. Den ligger i mitten av landet. Barcelona och Málaga är två stora spanska städer. Det finns inte många sjöar,

men det finns viktiga floder, till exempel Tajo och Ebro.[Egen översättning]
(2009:18).

La Paz är den högsta huvudstaden i världen, belägen på mer än 3600 meter över havet.
Där går bergskedjan Anderna, som har bergstoppar på mer än 6000 meter över havet
där det blir mycket kallt på vintrarna. Ibland går temperaturen ner till mer än -20
grader. [Egen översättning] (2009:148).

På andra plats bland underkategorierna inom kulturoperspektivet *ett fullbordat faktum* finner vi Livsstil och vardagsliv 1c, med 9 noteringar i tabellen. Propositioner i denna underkategori gör generaliserande uttalanden om folk i kulturen i fråga. Vad som bör tilläggas är att dessa uttalanden ofta har förekommit i kombination med visst förbehåll i flera fall, det vill säga med ord som ”ofta” och ”brukar”, och har på detta sätt minskat sina generaliserande ambitioner. Denna typ av uttalanden har trots detta räknats i denna underkategori.

I Venezuela pratar inte ungdomar om intima saker. [Egen översättning] (2009:48)

Killarna har ofta flickvän, men par [här] går endast ut för att ta en kaffe eller gå på fest, de sover aldrig tillsammans hemma. Det är helt omöjligt. [Egen översättning]
(2009:54)

Det vi gillar bäst är gallo pinto [maträtt på bönor och ris] med stekt ägg och rostat bröd. [Egen översättning] (2009:33).

Nästa underkategori inom perspektivet *ett fullbordat faktum*, Kulturella produkter 1b, finns i *Caminando 3* representerat på 6 olika ställen i boken. Bland annat i en text om det mexikanska konstnärsparet Frida Kahlo och Diego Rivera och deras liv. Ett annat exempel är en text om en gammal legend som ska ha utspelat sig på 1200-talet vid namn Juan Diego e Isabel (2009:140).

Det kulturoperspektiv som fick näst flest träffar var *ett möte i öppet landskap* som räknades upp till 16 gånger i *Caminando 3*, det vill säga att det står för 31 % av det totala antalet nedslag i boken. Inom detta perspektiv var det underkategorin Populärkultur, 3b, som noterades flest gånger, nämligen nio gånger. De flesta av dessa nedslag noterades i de extrakapitel som finns i slutet på boken där flera texter

handlar om celebriteter med anknytning till den spanskspråkiga världen. Till exempel finns där en text om de spanska skådespelarna Penélope Cruz och Javier Bardem, och en intervju med formel 1 föraren Fernando Alonso. Den största fokusen har emellertid hamnat på musiktartister och popgrupper där det finns sångtexter och kortare biografier om respektive artist och grupp. Här finns bland andra artisterna Manu Chao och La Mala Rodriguez representerade, men även den svenska gruppen ABBA och en spansk version av deras låt ”*Dancing Queen*”. För att illustrera hur en sådan text ser ut följer här ett utdrag från den biografiska texten om Manu Chao.

Manu Chao föddes 1961 i Frankrike, där han växte upp. Hans föräldrar är spanjorer. Han började i musikens värld mycket tidigt och 1987 bildade han gruppen Mano Negra med sin bror Antoine Chao.[Egen översättning] (2009:152).

Ett av de få nedslag inom denna underkategori som påträffades utanför dessa extrakapitel var i en text om så kallad ”spanglish”, ett slags blandspråk mellan spanska och engelska som ofta används i områden där dessa språk möts. Detta blandspråk är även vanligt på internet, som är ett annat område där engelskans inflytande är stort.

Det finns också ett annat område där spanglish breder ut sig: på internet. Vem säger till exempel inte, *internet, browser, cookie, chat, chatta, printa* och *maila*?[Egen översättning] (2009:110).

Den andra underkategorin inom kulturperspektivet *ett möte i öppet landskap*, Kontextoberoende, 3a, fick 7 nedslag i tabellen. De flesta av dessa nedslag återfanns i texter inom bokens vanliga kapitel, dvs. från 1 till 6. I en text får man vara med en familj som diskuterar olika alternativ till resmål inför semestern (2009:71). Förutom att karaktärernas namn, Juan och Miranda, möjligtvis skvallrar om spanskspråkiga rötter och att de ska fira jul, skulle denna familjescen kunnat utspela sig på i stort sett vilket land som helst (åtminstone där man firar jul). Man möter alltså här individerna snarare än en nationalitet. Ett annat exempel där vi ser samma individcentrerade perspektiv är från en text om kärlek och vänskap, där några personer får svara på frågan vem som är deras bästa vän. Detta kan ses i utdraget nedan.

-Vem är din bästa vän?

Eloy: -En av mina bästa vänner är Albert. Förut bodde han på samma gata som jag och vi brukade gå tillsammans till förskolan, skolan och till gymnasiet. Han är en av de som vet mest saker om mig. Jag har mycket förtroende för honom.[Egen översättning] (2009:81)

Kulturperspektivet *en kompetens för framtiden* räknades endast allt som allt till 7 träffar i *Caminando 3* och utgör alltså totalt 14 % av nedslagen. Av dessa tillhörde de flesta, 6 stycken, underkategori 2b, Jämförelser. I en text får man träffa, Yelena, en utbytesstudent från Venezuela som berättar om sin tid i Sverige, t.ex. gör hon jämförelser om hur svenska och venezolanska ungdomar är. Hon svarar också på frågan vad som är den största skillnaden mellan Venezuela och Sverige. Detta illustreras av följande citat ifrån texten.

Men det är sant att svenska ungdomar, generellt sett, är mindre öppna än oss venezolaner.[Egen översättning] (2009:48).

Vädret, antar jag, är den största skillnaden. Venezuela är ett tropiskt land. En annan skillnad är det politiska systemet. Här i Sverige är det mer jämlikt. [Egen översättning] (2009:48).

Slutligen, underkategorin kulturell handlingsberedskap hittades bara vid ett tillfälle i en text om det spanska samhället. Här man får veta att om man går på bröllop är det vanligare att betala pengar till brudparet snarare än att ge bort bröllopspresenter (2009:96).

5.2 *Alegría Paso Tres*

Alegría Paso Tres är även den en lärobok i spanska som riktar sig till undervisningen på gymnasiet samt vuxenutbildningen. Boken kallar sig en allt-i-ett bok eftersom den innehåller både textbok, övningsbok, facit och cd-skiva. Man menar i bokens inledning att det är stort fokus på att lyssna och prata mycket (Vanäs-Hedberg et al. 2007:3). *Alegría Paso Tres* består av 10 kapitel med två texter i varje. Vart tredje kapitel följs dessutom av en musik- och kulturdelen som de kallar *Rincón de música* och *Rincón de cultura*. Dessa avsnitt handlar om populärmusik respektive mer traditionell kultur såsom erkända konstnärer och poeter.

	Ett fullbordat faktum			En kompetens för framtiden		Ett möte i öppet landskap	
	1a	1b	1c	2a	2b	3a	3b
Underkategori	6	7	4	0	2	10	9
Antal nedslag	17			2		19	
Totalt antal nedslag i detta perspektiv	45%			5%		50%	
Procent %							

I *Alegría Paso Tres* uppgick det totala antalet nedslag i tabellen för Tornbergs kulturperspektiv till 38 stycken. Dessa noterades i de totalt 34 analyserade texterna. Av de tre kulturperspektiven var det *ett möte i öppet landskap* som var vanligast förekommande, med 19 av de totalt 38 nedslagen. Detta motsvarar 50 %, alltså hälften av alla nedslag. Mellan de två underkategorierna, Kontextoberoende 3a, och Populärkultur 3b, är det ganska jämnt. De fick 10 respektive 9 nedslag vardera. De kontextoberoende nedslagen var som sagt många, till exempel i en text där man får närvara i en familj bestående av en fränskild man med två barn i Venezuela (2007:44). I texten utspelar sig en scen där familjemedlemmarna har ett meningsutbyte angående utförandet av hushållssysslorna. Att vi får veta att det hela tar plats i Venezuela är egentligen irrelevant för händelserna som utspelar sig i texten, som likaväl hade kunnat hända i Sverige eller något annat land. Det faktum att mannen är fränskild är också intressant eftersom det bryter den traditionella bilden om kärnfamiljen.

Ett annat exempel på en text där ett kontextoberoende nedslag noterades är en scen som utspelar sig i en skolkorridor där fem ungdomar pratar med varandra om vad de gjort i helgen medan de väntar på sin lärare som är sen (2007:102). De saker ungdomarna berättar för varandra, någon har studerat, en annan spelat fotboll och en tredje brutit med sin pojkvän, är saker som även de hade kunnat utspela sig i princip vart som helst. Även i denna text får man berättat för sig var platsen scenen utspelar

sig på, nämligen Chile, men inte heller här har det någon relevans för innehållet som därför har räknats som kontextneutralt.

Underkategorin Populärkultur 3b, noterades som nämnts ovan 9 gånger. De flesta av dessa, 6 stycken, var ifrån de speciella musikdelarna, *Rincón de Música*, och består av sångtexter samt kortare biografier om artister från den spansktalande världen. De artister som behandlas är: David Bisbal, Shakira, Belinda, Jennifer López, La Oreja de Van Gogh och Julieta Venegas. Utöver dessa biografier om artister påträffades denna underkategori även i en text om fyra ungdomar som vunnit en resa till Madrid och biljetter till en fotbollsmatch mellan Real Madrid och Barcelona.

Det av Tornbergs kulturperspektiv som påträffades näst flest gånger var *ett fullbordat faktum* vilket uppmättes till 17 nedslag och 45 %. Bland underkategorierna var det Kulturella Produkter 1b, som fick flest nedslag med 7 stycken. Dessa framkom först och främst i de så kallade kulturdelarna, *Rincón de Cultura*, och innehåller biografier om flertalet erkända historiska kulturpersonligheter, t.ex. Pablo Picasso, Salvador Dalí och Frida Kahlo.

Därefter finner vi underkategorin Realia 1a, med 6 nedslag i tabellen. Exempelvis behandlar texterna i denna underkategori historia, som kan illustreras av utdraget nedan från en text om levnadsvillkoren under det spanska inbördeskriget.

Under inbördeskriget (1936-1939) var livet i många spanska städer mycket svårt. Det fanns inget att äta. På vintrarna var det väldigt kallt inne i husen. Det fanns inte ved för att värma upp dem. Folk hade inga pengar. Både barn och vuxna var hungriga.[Egen översättning] (2007:140).

Vidare har en reseskildring och beskrivning av Buenos Aires räknats till denna underkategori på grund av att staden beskrivs mycket informativt. Man får, som kan ses i utdraget nedan, till exempel veta vilka stadens viktiga monument och byggnader är samt vissa historiska data.

[...] den här obeliskan är stadens symbol. Det här är Casa Rosada, va? [...] De berättade för mig att i april 1977, samlades 14 argentinska kvinnor framför Casa Rosada för att be

om nyheter om sina barn som försvann under militärdiktaturen.[Egen översättning]
(2007:71,72).

Den tredje underkategorin, Livsstil och vardagsliv 1c, förekom 4 gånger. Detta sätt att beskriva kultur på hittades till exempel i en text om de spanska barerna. Dessa beskrivs här på ett generaliserande sätt, som kan ses i följande utdrag.

I Spanien är barerna ställena där folk träffar varandra. Det är ett sätt att leva och är en del av vår kultur. Till de spanska barerna går männen, kvinnorna och till och med barnen, som leker medan deras föräldrar pratar hela nätterna. Det är en plats för familjer, vänner, arbetskamrater, studerande, grannar, förälskade och singlar.[Egen översättning]
(2007:40).

Det sista av Tornbergs kulturperspektiv, *en kompetens för framtiden*, fick endast 2 träffar, vilket var det lägsta resultatet i *Alegría Paso Tres*. Båda dessa nedslag ingår i underkategorin Jämförelser 2b. Det första är ifrån en dialogtext mellan tre personer på en restaurang, två svenskar och en spanjor får man veta, och de jämför hur det är att gå i skolan i sina respektive länder, t.ex. vilken tid de börjar på morgonen och hur mycket pengar de får lägga på kurslitteratur (2007:11). Det andra nedslaget i denna underkategori är från en text om en svensk tjej som bor i en spansk familj och har svårt att anpassa sig till de spanska mans- och kvinnorollerna som påstås råda i spanska familjer (2007:58). Som illustreras i följande exempel nedan, menas det i texten att kvinnorna gör allt hushållsarbete medan männen inte gör något för att hjälpa till.

Min spanska mamma och vi döttrar handlar, lagar mat, städar badrummen, dammsuger, tvättar kläder, stryker, etc. Hela lördagarna ägnar vi oss åt hushållsarbete. Min spanska pappa och min bror hjälper oss aldrig. De tittar på TV, går ut, kommer tillbaka och sätter sig vid bordet och äter [...][Egen översättning] (2007:58).

6. Diskussion

Vid ett jämförande av de två läroböckerna kan vi se att den procentuella fördelningen av Tornbergs tre kulturperspektiv förhåller sig ganska jämt de två böckerna emellan. Antalet texter som analyserades var även det ungefär detsamma från vardera boken, 34 stycken i *Alegría Paso Tres* och 37 i *Caminando 3*. Vad som däremot skiljde böckerna åt var antalet nedslag i texterna. I *Caminando 3* var detta antal 51 medan det i *Alegría Paso Tres* endast noterades 38 nedslag. Detta tyder på att man i större utsträckning i *Caminando 3* uttalat sig på fler sätt om texternas huvudteman, vilket lett till en spridning av de olika kulturperspektiven som låtit flera av dem komma fram i en och samma text.

Det traditionella kulturperspektivet *ett fullbordat faktum* var det som fick mest utrymme i *Caminando 3* med 55 %. Även i *Alegría Paso Tres* fick det mycket utrymme, 45 %, vilket tyder på att det i dessa läroböcker fortfarande råder en ganska traditionell syn på kultur som ett statiskt fenomen och en produkt av sitt samhälle.

Dock, bör det påpekas att även det modernare kulturperspektivet *ett möte i öppet landskap* fått mycket utrymme i de båda läroböckerna. I *Caminando 3* uppmättes det till 31 %, och i *Alegría Paso Tres* var detta det kulturperspektivet som fick störst utrymme med 50 %. Att låta detta kulturperspektiv få så pass stort utrymme i de två läroböckerna måste anses som att författarna av dessa böcker har tagit till sig vad forskningen säger om synen på kultur och har åtminstone utmanat den traditionella, statiska, synen på kultur. Här ser man istället till mötet med individen utan att knyta denne till en geografisk plats eller en nationell identitet med tillhörande egenskaper tillskrivna.

Att kulturperspektivet *en kompetens för framtiden* fick så pass lite utrymme i de två läroböckerna, 14 % i *Caminando 3* och endast 5 % i *Alegría Paso Tres*, skulle kunna ses som en indikation på att man numera, istället för att försöka förebygga kulturkrockar, som detta kulturperspektiv ofta verka syfta till (Kramsch refererad i Tornberg 2000:77), har börjat framhäva och lägga fokus på individen. Denna hypotes, om en förändring över tid, kan man finna visst stöd för i en jämförelse med

de tidigare studier som genomfördes i examensarbetet¹ *Kulturella representationer i läroböcker i franska och spanska för gymnasiet* (Johansson, Ballin 2010) där man undersökt läroböckerna i spanska, från början till mitten av 2000-talet, *Mucho Gusto 1* (Lagercrantz, Kerstin & Vall, Bärbel, 2002) *Por Supuesto 1* (Masoliver, Joaquín, Barnéus, Birgitta & Rindar, Kjell, 2005) och *Buena Idea 1* (Håkansson, Ulla, Álvarez Montalbán, Fernando & Beeck, Hans L., 2006). I analysen av dessa tre läroböcker kom man fram till att Tornbergs kulturperspektiv *en kompetens för framtiden* utgjorde 24,4 % i *Mucho Gusto 1*, 45 % i *Por Supuesto 1*, och i *Buena Idea 1* 25 %. Detta tyder på en markant minskning av detta kulturperspektiv jämfört med resultaten i denna studie. Vad som dock kan sägas med säkerhet är att man i *Caminando 3* och *Alegría Paso Tres* hörsammat den modernare språksyn som förespråkas av forskare inom området som bl. a. Tornberg, Kramsch och Bauman, även om man fortfarande låter perspektivet *ett fullbordat faktum* få stort utrymme. Att man gör så behöver inte i sig vara negativt, mycket av de ”fakta” som förmedlas i *ett fullbordat faktum*, såsom geografi och historia, skulle kunna anses som ett slags allmänbildning i målkulturen och därmed vara bra att känna till när man som språkinlärare kommer i kontakt med personer från något av målspråksländerna. Det viktiga är att man förhåller sig till dessa ”fakta” på ett bra sätt och inte framställer som något definitivt och statiskt, utan istället påpekar att kultur också rör sig om processer och är föränderlig i sin natur.

För att med större säkerhet kunna fastställa en hypotes om förändring av kultursynen under det senaste decenniet, skulle en mer omfattande studie över tid behöva genomföras, och för än högre reliabilitet av läroböcker för samma nivå. Detta eftersom man skulle kunna tänka sig att den språkliga nivån i en lärobok kan tänkas påverka vilka perspektiv på kultur som kommer fram. Även huruvida den språkliga nivån påverkar kulturbilden i läroböckerna är något som skulle kunna undersökas närmre i framtida studier.

Andra framtida studier om kulturperspektiv i läroböcker som skulle vara intressanta är vad för slags syn på kultur som förmedlas i foton och andra bilder i läroböckerna. Båda de böcker som analyserats i denna studie har ett rikt utbud av foton och andra

¹ De läroböcker i franska som även de analyserades i studien har räknats bort från denna jämförelse då dessa bedömts irrelevanta för denna studie.

bilder som alla i viss mån förmedlar idéer och föreställningar om målkulturerna. En sådan studie i kombination med en analys av både texter och övningar skulle kunna ge en rättvisare bild av den syn på kultur som förmedlas av en lärobok i sin helhet.

Sammanfattningsvis kan man i denna studie se att fördelningen av Tornbergs kulturperspektiv mellan de två undersökta läroböckerna i spanska för gymnasiet, *Caminando 3* och *Alegría Paso Tres* är förhållandevis jämt. Störst utrymme får perspektiven *ett fullbordat faktum* och *ett möte i öppet landskap*, medan *en kompetens för framtiden* är lägre representerat i böckerna. Med andra ord är det, i dessa läroböcker, stort fokus både på traditionella realiakunskaper om olika spanskspråkiga länder, och ett stort fokus på möten med olika individer utan att dessa tillskrivs egenskaper baserade på deras nationella tillhörighet.

7. Referenser

- Gagnestam, Eva (2005). *Kultur i språkundervisning*. Lund: Studentlitteratur.
- Hellspong, Lennart & Ledin, Per (1997). *Vägar genom texten*. Lund: Studentlitteratur.
- Håkansson Ulla, Álvarez Montalbán, Fernando & Beeck, Hans L. (2006). *Buena Idea 1*. Bonnier Utbildning. Stockholm.
- Johansson, Fredrik & Ballin, Therése (2010). *Kulturella representationer i läroböcker i franska och spanska för gymnasiet*. Malmö Högskola (Examensarbete)
- Kramsch, Claire (1993). *Context and culture in language teaching*. Oxford University Press: Oxford.
- Lagercrantz, Kerstin & Vall, Bärbel (2002). *Mucho gusto 1*. Bonnier Utbildning. Falköping
- Masoliver, Joaquín, Barnéus, Birgitta & Rindar, Kjell (2005). *Por supuesto 1*. Liber. Stockholm.
- Realia (2006). I *Norstedts Svenska Ordbok*. WorldFinder Software International AB
- Skolverket (1996). *Grundskolan, kursplaner, betygskriterier*. Stockholm: Skolverket
- Skolverket (1994). *Programmaterial för gymnasieskola och gymnasial vuxenutbildning*, GyVux 1994:16. Stockholm: Fritzes AB
- Statens skolverks författningssamling (SKOLFS 2000:135) *Förordning om kursplaner för grundskolans ämnen. Moderna språk (utom engelska)* s. 16-19.
- Svensson, Jimmie (2008). *Kulturbilden i läromedel i tyska för grundskolan*. Malmö Högskola (Examensarbete)
- Tornberg, Ulrika (2000). *Om språkundervisning i mellanrummet - och talet om "kommunikation" och "kultur" i kursplaner och läromedel från 1962 till 2000*. Acta Universitatis Upsaliensis. Uppsala Studies in Education 92: Uppsala Universitet.
- Vanäs-Hedberg Margareta, Herrador Quero Elvira, Dawson Patricia (2007). *Alegria Paso Tres*. Stockholm: Liber
- Waldenström Elisabet, Westerman Ninni & Wik-Bretz Märet(2009). *Caminando 3*. Stockholm: Natur & Kultur